

การบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะ: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง Business Management with Innovation of Smart Entrepreneurs: A Case Study of Community Enterprises in Food Processing and Food Product in Muang District, Lampang Province.

กนกวรรณ เวชกามา¹, พวงทอง วังราษฎร์^{2*} และปัญจพร ศรีชนาพันธ์³

Kanokwan Vechgama¹, Puangthong Wangraj^{2*} and Puchaporn Srichanapun³

¹ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

² คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

³ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

¹ Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna, Lampang

² Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna, Lampang

³ Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna, Lampang

* E-mail: penums4@gmail.com

Received June 4, 2024 Revised May 4, 2025 Accepted June 18, 2025

บทคัดย่อ

การสร้างสิ่งใหม่ บริการใหม่ เพื่อสร้างมูลค่า สร้างนวัตกรรมให้กับธุรกิจ เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยเพิ่มช่องทางตอบสนองสิ่งใหม่ ตามความต้องการของลูกค้า ช่วยนำพองค์กรพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ การวิจัยการศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะในจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรม และสร้างรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะในจังหวัดลำปาง โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 7 กลุ่ม มีสมาชิกโดยรวม 42 ราย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มแต่ยังพบประเด็นปัญหาหลักคือ การดำเนินงานของกลุ่มไม่สามารถนำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเก็บข้อมูลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ การเงิน การผลิต รวมถึงด้านการตลาดได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบ

ในการบริหารจัดการที่สามารถนำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบรูปแบบการบริหารจัดการแบบใหม่ ในรูปแบบของการจัดทำหลักสูตรผู้ประกอบการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ (Modern Entrepreneur) สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย โมดูลด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ โมดูลด้านความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และโมดูลด้าน Marketing Technology เป็นต้นแบบการบริหารจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ สร้างความได้เปรียบในการดำเนินงาน และการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลำปาง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการธุรกิจ, นวัตกรรมของผู้ประกอบการ, ผู้ประกอบการอัจฉริยะ

Abstract

Creating new things, new services to create value, create innovation for the business is another strategy that will help increase channels to respond to new things according to customer needs and help the organization turn a crisis into an opportunity. This research on the study of business management with innovation of smart entrepreneurs in Lampang Province aims to study business management with innovation and create a business management model with innovations from smart entrepreneurs in Lampang Province. The sample group consists of community enterprises in the food processing and product group in Mueang District, Lampang Province, which are 48 peoples in 7 groups. The tools for the research include interview forms, data collection using in-depth interviews. Using content analysis methods.

The research findings indicate that entrepreneurs possess management capabilities within their groups; however, a major issue remains—the group's operations have not effectively adopted innovations for data management in key areas such as administration, finance, production, and marketing. This lack of integration hinders the overall effectiveness of their management practices. To address this gap and enhance innovation-driven management, the researcher has developed a new management model in the form of a curriculum titled (Modern Entrepreneur) for community enterprise groups. The curriculum consists of modules on modern management, creativity and innovation, and marketing technology. This model serves as a prototype for entrepreneurial business management, aimed at enhancing operational efficiency and strengthening the competitive potential of community enterprise entrepreneurs in Lampang Province.

Keyword: Business Management, Entrepreneurial Innovation, Smart Entrepreneur

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ สภาพแวดล้อมของธุรกิจปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป นำไปสู่ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเกิดนวัตกรรมใหม่ ทางด้านการผลิต การให้บริการ และก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์และการบริการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ธุรกิจเกิดการปรับกลยุทธ์มากมาย เพื่อให้สามารถแข่งขันและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาประเทศ ให้ความสำคัญกับการยกระดับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม การเพิ่มผลผลิตและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวม และกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการทำงานของวิสาหกิจขนาดย่อม และขนาดกลาง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์การเกษตร และเกษตรแปรรูปที่มีคุณภาพมาตรฐานโดดเด่นของภาคเหนือ และของประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตสินค้าอัตลักษณ์อุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชน บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ในประเทศไทยและปรับเปลี่ยนจากการให้บริการพื้นฐานเป็นให้บริการด้วยทักษะขั้นสูง (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559)

จากหลายปัจจัยในหลายด้านข้างต้น บ่งบอกได้ว่าองค์กรธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจปัจจุบันจำเป็นต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้อย่างเหมาะสม จึงจะสามารถดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ ภายใต้แนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจอันเชื่อมโยงไปสู่หน่วยเศรษฐกิจที่เรียกว่า “วิสาหกิจชุมชน” ที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อพิจารณาฐานข้อมูลของการดำเนินธุรกิจของชุมชนในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบว่า จำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2558) ดังนั้น จึงต้องเสริมสร้างให้เข้มแข็งและควรรับการสนับสนุนให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค แต่ทว่าการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนในหลาย ๆ กลุ่มยังประสบปัญหาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนซึ่งยังไม่มี การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ขาดกลไกการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนานวัตกรรมให้เกิดขึ้นได้จริง เพื่อสร้างการเติบโตในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญในอันดับต้น คือ การสร้างเสริม บ่มเพาะ บุคลากร เป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นสมรรถนะการคิดเพื่อแก้ไขปัญหา ตลอดจนพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ (สุทธิกานต์ เลขาณุกการ และคณะ, 2565) ตลอดจนประยุกต์ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนธุรกิจ ความเข้มแข็งของผู้ประกอบการจะช่วยให้ธุรกิจสามารถสร้างรายได้เปรียบการแข่งขันได้ โดยผู้ประกอบการยุคใหม่ต้องมีทักษะแห่งอนาคตที่มีความพร้อมด้าน

ทัศนคติ ทักษะความสามารถ และความรู้สำหรับการรับมือกับการแข่งขันที่รุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี รวมทั้งการมีความเข้าใจการคิดเชิงนวัตกรรม สามารถต่อยอดเป็นการพัฒนานวัตกรรมทางผลิตภัณฑ์หรือบริการ มีคุณค่ามีประโยชน์เศรษฐกิจ สังคม และชุมชนซึ่งเมื่อมีคุณค่าและมีประโยชน์แล้วจะสามารถนำไปขยายผลเชิงพาณิชย์ได้ (ศศิมา สุขสว่าง, 2563)

คณะผู้วิจัยได้เห็นโอกาสในการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลำปาง เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยนวัตกรรมการบริหารจัดการ ให้มีองค์ความรู้สามารถใช้เทคโนโลยีออกแบบ และดำเนินธุรกิจก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือบริการรูปแบบใหม่ เป็นการพัฒนาการดำเนินงานและสร้างโอกาสของธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ ให้เป็นผู้ประกอบการอัจฉริยะ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการบริหารจัดการธุรกิจ

การบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่นการทำงานต่าง ๆ ให้

ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุดิบ เครื่องจักรอุปกรณ์วัตถุดิบเงินทุน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่าย และตอบสนองความพอใจให้กับสังคม (Peter, 1993)

การบริหารจัดการ คือการประสานงานและการบริหารหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง ประกอบไปด้วย การวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล และการควบคุมองค์การ โดยที่การบริหารจัดการครอบคลุมตัวของธุรกิจ ตั้งแต่การบริหารจัดการการเงิน การตลาด ทรัพยากรบุคคล กลยุทธ์ การผลิต การปฏิบัติการ และการบริการ หน้าที่ด้านการจัดการมีดังนี้

1.1 การวางแผน หมายถึง การกำหนดเป้าหมายและการกำหนดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย

1.2 การจัดการองค์การ หมายถึง กระบวนการกำหนดงานที่ใครจะทำอะไร มีการประสานและจัดการอย่างไร

1.3 การชี้นำ หมายถึงการจูงใจและการส่งการสมาชิกในองค์การ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การ

1.4 การควบคุม หมายถึงการการกำกับดูแลการปฏิบัติงานขององค์การ การจำแนกถึงความคลาดเคลื่อนระหว่างแผนการปฏิบัติงานจริง และจะอย่างไรให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการ เป็นการนำเสนอกรอบความคิดในการบริหารจัดการการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนได้ผลผลิตที่มี

ประสิทธิภาพไปพร้อมกัน เพื่อให้องค์กรสามารถก้าวหน้าได้ดีที่สุด

2. นวัตกรรมของผู้ประกอบการ

นวัตกรรมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการทำธุรกิจ และสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร รวมทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจปัจจุบัน จากการสำรวจและประเมินศักยภาพรวมทั้งความได้เปรียบทางการแข่งขันของ 144 ประเทศทั่วโลก ของ Global Competitiveness Report (David Achtezhn, 2015) แนวความคิดใหม่ของธุรกิจ (New Business Idea) หรือเป็นธุรกิจที่มีความสามารถด้านการแข่งขัน (Competitive Edge) ทำให้เกิดความสำเร็จในการคิดค้นนวัตกรรมรูปแบบใหม่อย่างเป็นระบบมี 4 ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับธุรกิจ คือ ลูกค้า ราคาเสนอขาย ระบบโครงสร้างพื้นฐาน และความสามารถทางการเงิน โมเดลธุรกิจเป็นเหมือนการสร้างกลยุทธ์ในพิมพ์เขียวที่จะถูกดำเนินการผ่านโครงสร้างกระบวนการ และระบบขององค์กร โดยแนวคิดประกอบด้วย การแบ่งส่วนตลาดหรือกำหนดกลุ่มตลาดของลูกค้า (Customer Segmentation: CS) คุณประโยชน์/คุณค่าที่โดดเด่นของสินค้า (Unique Value Proposition: VP) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า (Customer Relationship: CR) ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels: CH) รายได้หลัก (Revenue Streams: RS) คู่ค้าหลัก/พันธมิตร (Key Partner: KP) กิจกรรมหลักของธุรกิจที่ต้องทำเพื่อขับเคลื่อนธุรกิจ (Key Activities: KA) ทรัพยากรหลักของธุรกิจ (KEY Resources: KR) และโครงสร้างต้นทุนในการการส่งคุณค่าทั้งหมด (Cost Structure: CS) เน้นเรื่องแนวความคิดใหม่ๆ ของธุรกิจ (New Business Idea) หรือเป็นธุรกิจที่

มีความสามารถด้านการแข่งขัน (Competitive Edge) Business Model ถือเป็นแนวความคิดเริ่มต้น และเป็นแกนหลักสำคัญในการที่จะจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อให้เป็นแผนธุรกิจที่ดีและมีความสมบูรณ์ครบถ้วน รวมถึงกระบวนการในการคิด Business model นี้ยังเป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดการเริ่มต้นดำเนินการของธุรกิจ การปรับปรุงกระบวนการในการบริหารจัดการ หรือพัฒนาธุรกิจที่ดำเนินการอยู่แล้ว ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วยด้วยการประกอบที่ขับเคลื่อน โดยนวัตกรรม (Innovation-Driven Entrepreneurship) ต้องมีการสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เอื้อประโยชน์ในการใช้นวัตกรรมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วยหลายแนวทาง เช่น การสร้างข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้ โดยมุ่งพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการอี-คอมเมิร์ซเต็มตัว การนำนวัตกรรมมาช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ (สมพร ปานคำ, 2564)

สรุปได้ว่านวัตกรรมมักเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างความสำเร็จด้านการลงทุนใหม่ๆ นวัตกรรมเป็นการนำสิ่งใหม่มาใช้หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์การคิดนอกกรอบและสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก

3. ผู้ประกอบการอัจฉริยะ

การเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การประกอบธุรกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งผู้ประกอบการยุคใหม่ ก็มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเช่นกัน ทักษะการ

ประกอบการธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ภายใต้วิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับนวัตกรรมใหม่ ที่เป็นประโยชน์สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานทางธุรกิจ เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น (สมใจ ศรีเนตร, 2560) ทักษะที่จำเป็นของผู้ประกอบการธุรกิจอันดับแรก คือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ที่ผู้ประกอบการนำไปพัฒนา และตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งมีการวางแผนการดำเนินงาน และการบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อมุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากผลการดำเนินงานของธุรกิจตนเอง รวมทั้งการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (ศรากุล สุโคตรพรหมมี, 2559) การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งผลให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการนำความรู้ไปบริหารจัดการชุมชนให้มีประสิทธิภาพ (หฤทัย อาษากิจ และภฤศพงค์ เพชรบุล, 2566) นอกจากนี้การเป็นผู้ประกอบการ ควรต้องนำระบบธุรกิจอัจฉริยะ และการวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพความแม่นยำในการตัดสินใจเชิงธุรกิจ เช่น รูปแบบการบริหารการตลาด การใช้โปรแกรมประยุกต์เพื่อการออกแบบระบบข้อมูลบัญชี ซึ่งผู้ประกอบการนำเป็นแนวทางในการพัฒนา เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความแตกต่างทางธุรกิจในองค์กร (ณภัทร ทิพย์ศรี และคณะ, 2567) สำหรับแนวโน้มของการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ มี 3 ประการดังนี้ 1) รูปแบบของผู้ประกอบการใหม่จะมีการพัฒนาและถูกกำหนดโดยดิจิทัล มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นในการทำธุรกิจ 2) ผู้ประกอบการผู้หญิง วัยรุ่น และเจ้าของธุรกิจส่วนตัวมีหลากหลายมากขึ้น

เนื่องจากสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ไม่ต่างกัน 3) วิธีการทำงานจะเปลี่ยนไป โดยผู้ประกอบการยุคใหม่สามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ เพราะเทคโนโลยีจะสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีอิสระในการทำงาน (สมพร ปานคำ, 2564) โดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ ที่ผู้ประกอบการสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน หากมีระบบการบริหารจัดการที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการที่ดี ย่อมมีความได้เปรียบกว่าคู่แข่ง (Jain et al., 2023 ; Lepkowska-White, Parsons, & Berg, 2019)

ดังนั้นผู้ประกอบการอัจฉริยะในงานวิจัยนี้ "Smart Entrepreneurs" เป็นแนวคิดที่ขยายจากทฤษฎีความฉลาดทั่วไป โดยเน้นไปที่คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการในการสร้างและบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดทางสังคม (SQ) และความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Quotient หรือ AQ) ให้เข้ากับยุคสมัย นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ทฤษฎีนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Daniel Goleman ที่เน้นย้ำความสำคัญของ EQ ในการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการความสัมพันธ์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการในการสร้างทีมและสร้างความร่วมมือ นอกจากนี้ ทฤษฎี "Effectuation" ของ Saras Sarasvathy ก็มีส่วนสำคัญในการอธิบายลักษณะของผู้ประกอบการอัจฉริยะ โดยเน้นที่การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ การสร้างความร่วมมือ และการปรับเปลี่ยนเป้าหมายตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของความสามารถในการปรับตัวและ

การเรียนรู้จากความผิดพลาด (Saras D. Sarasvathy, 2001)

โดยสรุป ผู้ประกอบการอัจฉริยะ คือ บุคคลที่มีความฉลาดหลากหลายด้าน สามารถนำความรู้และทักษะมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์

นวัตกรรม บริหารจัดการความเสี่ยง และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีการอ้างอิงจากทฤษฎีความฉลาดทางอารมณ์ ทฤษฎีความฉลาดทางสังคม และทฤษฎี Effectuatio

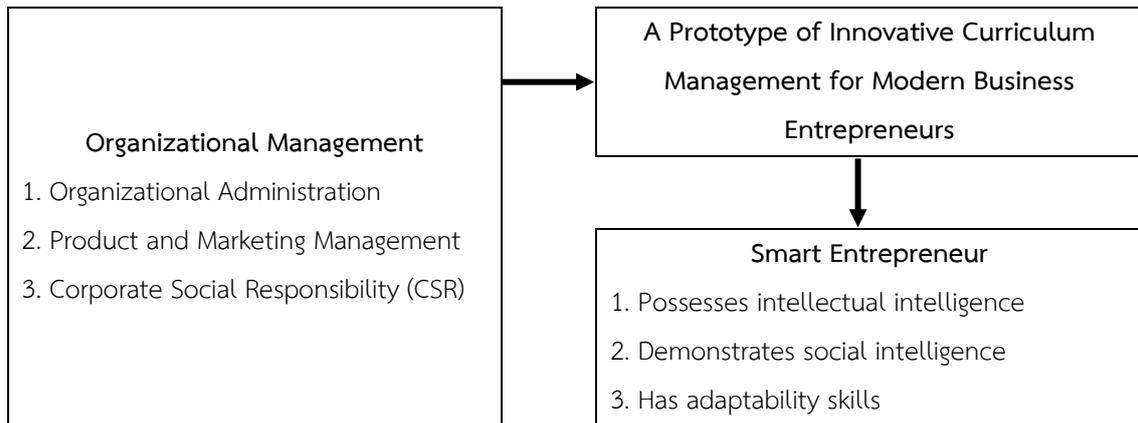

Figure 1 Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

การบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะในจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาแก่กลุ่มตัวอย่าง เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ ดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 7 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยประธานกลุ่ม 1 คน และสมาชิกกลุ่มละ 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 42 คน ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกจาก

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่มีผลประเมินศักยภาพจากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง ระดับดี และมีความสะดวกในการเก็บข้อมูล (สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง, 2564) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีลักษณะของกลุ่มเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structure Interview) วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน เกี่ยวกับการบริหารงานกลุ่ม ทั้งนี้ที่มวิจัยทำการจดบันทึกขณะที่ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

3. การตรวจสอบข้อมูลและเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลรวมทั้งเครื่องมือและผลการศึกษาด้วยแนวคิดการตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า การตรวจสอบด้านข้อมูล พิจารณาความถูกต้องของข้อมูลจากผู้วิจัยได้มา โดยอ้างอิงเวลา สถานที่และบุคคล การตรวจสอบด้านผู้วิจัย พิจารณาความแตกต่างของข้อมูลที่สมาชิกในทีมผู้วิจัยได้มา บนพื้นฐานประเด็นเดียวกัน การตรวจสอบด้านทฤษฎี เป็นการพิจารณาจากแนวคิดนวัตกรรมการบริหารจัดการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ประธานกรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีขั้นตอนในการรวบรวมตั้งแต่การพัฒนาแบบสัมภาษณ์ การลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย สรุปลผลการสัมภาษณ์ นำเสนอข้อมูลการสัมภาษณ์ก่อนที่จะมีการสรุปข้อมูลและคืนข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายทำการตรวจสอบความถูกต้อง

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร การศึกษาบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ในการนี้ผู้วิจัยเลือกที่ใกล้เคียงเกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะและนำไปจัดทำกรอบแนวคิดการวิจัย และมีส่วนสัมพันธ์กับแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสะท้อนคิด และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปทเรียนประกอบคำบรรยาย ด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยในแต่ละประเด็น

ผลการศึกษา

การศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะ ในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะในจังหวัดลำปาง พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงาน 1) ด้านการบริหารองค์กร ประกอบด้วย การวางแผนมีการวางแผนและสมาชิกร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ทำแผนดำเนินงานกำหนดผู้รับผิดชอบและถ่ายทอดให้สมาชิกทราบ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี ด้านการจัดการองค์กรมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน และนำปัญหาการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขเพียงบางประเด็น การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ยังไม่เป็นระบบ การบริหารสมาชิกด้านการชักนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีระบบการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนทั่วถึง ด้านการควบคุมมีการควบคุมด้านการบริหารจัดการโดยใช้หลักการวิสาหกิจชุมชนที่มีการควบคุมโดยสำนักงานเกษตรจังหวัด 2) ด้านผลิตภัณฑ์และการตลาด ส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้นำกระบวนการ ความรู้ภูมิ

ปัญญา วิธีการสรรหาวัตถุดิบในท้องถิ่นจากผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่นมาดำเนินการ แต่ยังไม่มีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น บางกลุ่มมีวิธีการควบคุมกระบวนการผลิตที่หลากหลาย เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการผลิต แต่ยังไม่สามารถบริหารให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชนได้ นอกจากนี้พบว่าทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ยังต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับ อายุผลิตภัณฑ์ (Shelf life) เพื่อเพิ่มคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ มีการกำหนดลูกค้าเป้าหมายเดิม ช่องทางจำหน่ายไม่หลากหลาย และขาดการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ทางกลุ่มวิสาหกิจคำนึงถึงการทรัพยากรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม แต่ยังไม่มีการคำนึงเรื่องการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการภายใต้การดำเนินการตามกรอบกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่ผสมผสานกับแบบโมเดลเพชรคู่ หรือ Double Diamond-Design Thinking Process ที่นำมาใช้กับงานบริหารจัดการ เป็นแนวคิดที่เน้น ความแตกต่าง และการคิดแบบผสมผสาน เป็นกรอบแนวคิดสำหรับนักออกแบบรุ่นใหม่ในการทำงานร่วมกัน (Design Council, 2019) โดยมีการวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม แต่ยังไม่พบประเด็นปัญหาหลักคือ

ผู้ประกอบการของกลุ่มไม่สามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเก็บข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่ม การบริหารจัดการ การเงิน การผลิตรวมถึงด้านการตลาดได้อย่างแท้จริง จากประเด็นปัญหาและให้ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการบริหารจัดการแบบใหม่ ในรูปแบบหลักสูตรผู้ประกอบการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ (Modern Entrepreneur) สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ด้านการประกอบธุรกิจสมัยใหม่ให้มีความสำคัญกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) โมดูลด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ การจัดการวิสาหกิจชุมชนในยุคดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ 2) โมดูลด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เกี่ยวกับการคิดแก้ไขปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับเครือข่ายแนวคิดเชิงบวกเพื่อการพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมนวัตกรรม เทคนิคการพัฒนาความคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ การฝึกและทำความเข้าใจในระบบพื้นฐานเพื่อการพัฒนาต่อยอดด้านนวัตกรรม และ 3) โมดูลด้าน Marketing Technology การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ด้าน Digital Marketing ในการทำการตลาดเพื่อเข้าถึงลูกค้า การเก็บข้อมูลลูกค้า การบริหารจัดการลูกค้า ความเข้าใจพื้นฐาน digital marketing / social platforms ที่สำคัญ ความเข้าใจ Facebook Fan page Instagram for business Line YouTube live การเขียน contents เทคนิคการถ่ายภาพและการฝึกปฏิบัติ

Figure 2 Research Process

อภิปรายผล

การบริหารจัดการธุรกิจด้วยนวัตกรรมของผู้ประกอบการอัจฉริยะในจังหวัดลำปาง ผู้ประกอบการมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลำปางยังคงมีข้อจำกัดในการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในด้านการเก็บข้อมูล การเงิน การผลิต และการตลาด ทั้งนี้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สามารถปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ แต่ยังคงพบปัญหาหลักคือ ผู้ประกอบการของกลุ่มไม่สามารถนำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเก็บข้อมูลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ การเงิน การผลิตรวมถึงด้านการตลาดได้อย่างแท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ

ดำเนินธุรกิจ และความสมบูรณ์แบบในการบริหารจัดการที่สามารถนำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ออกแบบการบริหารจัดการแบบใหม่ในรูปแบบหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจสมัยใหม่ (Modern Entrepreneur) ที่ประกอบด้วยโมดูลด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ โมดูลด้านความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และโมดูลด้าน Marketing Technology ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการในยุคปัจจุบันซึ่งประกอบด้วย 3 โมดูลได้แก่ 1) โมดูลด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ การจัดการวิสาหกิจชุมชนในยุคดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ความรู้ความเป็นผู้ประกอบการ และการบริหารสมัยใหม่ การสร้างแผนธุรกิจ พิชิตแหล่งเงินทุน และการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการดำเนินงานตลอดห่วงโซ่การดำเนินธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ปานคำ (2564) ชี้ให้เห็นว่าการ

เป็นผู้ประกอบนวัตกรรมในโลกยุคปกติใหม่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ มีความยั่งยืน สร้างความมั่นคง และช่วยทำให้ภาคเศรษฐกิจเข้มแข็ง 2) โมเดลด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นการนำแนวคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์ จากสิ่งที่มีอยู่มาพัฒนารูปแบบใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ริเริ่มทำอะไรใหม่ ๆ ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการประกอบธุรกิจ ทำให้เกิดความคล่องตัวในธุรกิจสมัยใหม่ และสามารถต่อสู้กับคู่แข่งได้ พื้นฐานของการพัฒนาต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (David Ahtzahn, 2015) และ 3) โมเดลด้าน Marketing Technology สอดคล้องกับพัทธ์ยมล สือสวัสดิ์วณิช (2558) และจันทิมา พรหมเกษ และคณะ (2562) กล่าวว่า ศักยภาพผู้ประกอบการสมัยใหม่ ควรมีการสร้างความสำเร็จ การบริหารจัดการ รวมถึงด้านการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 ควรสนับสนุนให้ความรู้ และพัฒนาทักษะให้กับผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาทักษะให้ทันต่อยุคสมัย

1.2 จัดโครงการที่ส่งเสริมการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น ด้วยการประยุกต์ใช้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนให้เกิดสิ่งใหม่

ให้กับสินค้าและบริการ เพื่อการเติบโตของวิสาหกิจในยุคดิจิทัล และเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการภายในกลุ่ม รวมถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในกระบวนการทำงาน และการผลิตสินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งการจัดการความรู้เรื่องของผลิตภัณฑ์ในชุมชน ให้สามารถพัฒนา ต่อยอด และถ่ายทอดสู่คนรุ่นปัจจุบันให้เกิดความตระหนักและรักษา ภูมิปัญญาชาวบ้านให้อยู่อย่างยั่งยืน และเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาเชิงลึกกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉพาะอย่างของผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่อยู่ใน พื้นที่อื่น เพื่อสร้างความชัดเจนให้กับวิสาหกิจชุมชนแต่ละประเภท

3.2 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแต่ละพื้นที่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยศึกษาเชิงลึกและนำนวัตกรรมการบริหารจัดการผลการวิจัยไปใช้เพื่อขับเคลื่อน เกิดการบริหารงานด้วยนวัตกรรมในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2565 รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในการอำนวยความสะดวกการบริหารงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากสำนักงาน

เกษตรจังหวัดลำปาง ผู้นำและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ตลอดจนคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). *ยุทธศาสตร์การ พัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.

จันทิมา พรหมเกษ, จักเรศ เมตตะธำรงค์ และวรรณิดา สารีคำ. (2562). ผลกระทบของศักยภาพผู้ประกอบการสมัยใหม่ และนวัตกรรมการตลาดที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 13(2), 79-96.

ณภัทร ทิพย์ศรี, วรวิพรรณ เจริญรูป, พันทิพา ปัญสุวรรณ และณิชาพัฒน์ ปิตินิยโรจน์. (2567). แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการแข่งขันของสหกรณ์นครเชียงราย จำกัด. *วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคลล้านนา*, 12(1), 1-16.

พัทธ์ยมล สือสวัสดิ์วิชย์. (2558). ต้นแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 35(1), 103-124.

เพ็ญศิริ มโนมัยสุพัฒน์. (2557). ธุรกิจอัจฉริยะกับความท้าทายในการพัฒนาเพื่อใช้ในอนาคต. *วารสารปัญญาทัศน์*, 5(2), 236-245.

ศรากุล สุโคตรพรหมมี. (2559). *กลยุทธ์ธุรกิจระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

ศศิมา สุขสว่าง. (2563). *การพัฒนานวัตกรรมโดยใช้ Design Thinking*. สืบค้น 20 มีนาคม 2567 จาก <https://www.sasimasuk.com/16875793/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1-design-thinking>

สมพร ปานคำ. (2564). ผู้ประกอบการนวัตกรรมในโลกยุคปกติใหม่. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา*, 5(1), 1-10.

สมใจ ศรีเนตร. (2560). แนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการใหม่ในธุรกิจอาเซียน. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 13(1), 113-122.

สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง. (2564). *เป้าหมายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ปี 2564 และการประเมินศักยภาพ*. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2558). กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. 22 เมษายน 2567 จาก <http://www.sceb.doae.go.th/ext58.html>
- สุทธิกานต์ เลขาณุกการ, พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ, ชาตรี ฝ่ายคำตา และเอกภูมิ จันทรวงศ์. (2565). สมรรถนะการสอนการคิดเชิงออกแบบของครูวิทยาศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 24(2), 370-380.
- หฤทัย อาษากิจ และภฤศพงศ์ เพชรบุล. (2566). การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว. *วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ราชวมงคล้านนา*, 11(2), 111-128.
- David Achtezhn. (2015). *นวัตกรรม...อาวุธเด็ดของผู้ประกอบการ*. (ออนไลน์). <https://forbesthailand.com/news/>
- Design Council. (2019). *What is the framework for innovation? Design Council's evolved Double Diamond*. Retrieved from <https://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/Double%20Diamond%20Model%202019.pdf>
- Jain, N. R. K., Liu-Lastres, B., & Wen, H. (2023). Does robotic service improve restaurant consumer experiences? An application of the value-co-creation framework. *Journal of Foodservice Business Research*, 26(1), 78-96.
- Lepkowska-White, E., Parsons, A., & Berg, W. (2019). Social media marketing management: an application to small restaurants in the US. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 13(3), 321-345.
- Peter F. Drucker. (1993). *Management: Tasks Responsibilities*. Practice.
- Saras D. Sarasvathy. (2001). Causation and Effectuation: Toward a Theoretical Shift from Economic Inevitability to Entrepreneurial Contingency. *The Academy of Management Review*, 26(2), 243-263.

